

Päiväkoti monikielisen kehityksen ympäristönä

Varhaiskasvatusmessut, 6.4.2013

Jaana Toomar, Karita Mård-Miettinen & Johanna Sallinen

Näkökulmia monikielisyteen

Yksikielinen näkökulma:

- monikielinen=yksikielinen+yksikielinen+jne.

Holistinen näkökulma:

- monikielinen≠yksikielinen+yksikielinen+jne

Yksikielinen näkökulma

Monikielinen = yksikielinen + yksikielinen
+ yksikielinen + jne.

- kielet nähdään erillisinä (riskinä ajatella: ei osaa suomea = kielitaidoton)
- ajatellaan, että kielet osataan täydellisesti
- kehitetään yhtä kieltä, ei monikielisyyttä
- tavoitteena pidetään moninkertaista yksikielisyyttä, ei monikielisyyttä

Holistinen näkökulma

Monikielinen = monikielinen

- kaikkien kielten taitojen summa yhdessä, kommunikatiivinen kompetenssi
- ei tavoitella täydellistä kielitaitoa, joka on myytti
- vähäinenkin kielitaito on kielitaitoa
- kullakin kielellä on oma roolinsa
- eri kielten taidot ja käyttötavat eivät ole identtisiä
- kielitaitoprofiili on muuttuva/kehittyvä
- kielitaito on kokemuksiin sidottu (kehittämisen ja ylläpitämisen mahdollisuudet tärkeitä)
- kielitaito kehittyy yksilöllisesti ja aaltomaisesti

Asennoituminen monikielisyyteen

Millaista viestiä päiväkotitoimi antaa kielistä ja monikielisyydestä - resurssi vai taakka?

- kiinnostus kaikkia kieliä ja kulttuureja kohtaan tärkeää ja tavoiteltavaa
- eri kielet saavat kuulua ja näkyä arjessa ja toiminnassa
- kielitaito on ennen kaikkea viestintätaitoa
- kaikki ovat oppijoita ja opettajia
- yhteistyö ja kasvatuskumppanuus erittäin tärkeitä
=> kielet resursseiksi päiväkodissa ja kotona

Kielikasvatuksen tavoitteita

- kaikkien lasten monikielisyyden kehittyminen
  - äidinkielen taito on kielitaitoa ja äidinkieli luo pohjaa muiden kielten oppimiselle ja monikielisyydelle
  - tiedostutaan siitä, että lapset kohtaavat arjessaan monia eri kieliä
- kielellisen tietoisuuden kehittäminen, jota edesauttaa mm.
  - eri kielten tasavertainen läsnäolo arjessa
  - eri aistien herkistyminen usealle kielelle
  - kielen ilmiöiden tarkastelu
- kielenkäytön jatkuva ja systemaattinen kehittäminen, jolla pyritään pintasujuvuudesta kielenkäyttöön ajattelukielenä

Päiväkoti kielikasvatuksen ympäristönä

Tarjotaan **kaikille** lapsille luontevia mahdollisuuksia kohdata monikielisyys ja monikulttuurisuus:

- tutustutaan systemaattisesti kunkin omaan kieli- ja kulttuuriympäristöön
- kuulostellaan eri kieliä ja tarkastellaan kirjoitusasuja **kielellisen tietoisuuden** kehittämiseksi

Päiväkoti kasvun ja kehityksen ympäristönä

- fyysinen (tilat, välineet)
  - psyykinen (tunneympäristö: turvallisuus, huomioon ottaminen, luovuus)
  - sosiaalinen (vuorovaikutus)
  - pedagoginen (toiminnan toteuttaminen)
- ⇒ ihanteellinen kasvun ja kehityksen ympäristö, kun sitä **hyödynnetään tavoitteellisesti ja (kieli)tietoisesti**
- ⇒ VASU: tietoinen ja tavoitteellinen kasvatus ja opetus merkitsevät **valintojen** tekemistä

Kyky omaksua kieltä on lapsella syntyessään mutta sen kehittyminen riippuu ympäristöstä.

Kielen kehitys on yhdistelmä kykyä ja ympäristön antamaa stimulaatiota.

... siksi on tärkeää että lapsi saa jo varhain olla kielellisesti rikkaassa ympäristössä.

Näkymätön, tärkeä kieli

- Kieli toimii välineenä arjen eri tilanteissa ja kaikessa toiminnassa.
- Kieli huomataan usein vasta kun siihen liittyy jokin haaste tai vaikeus.
- Edellytys kielellisesti rikkaan ympäristön luomiseen: aikuisen tietoiset valinnat ja tietoinen toiminta.

Lapsen kielellinen tukeminen päivähoidossa on kokonaisuus

**Ohjattu toiminta täydentää
kielellisesti virikkeellisen arjen.**

Kieli on läsnä arjessa ja kaikessa toiminnassa päiväkodissa

Kielenkäyttömme ja kommunikointimme välittävät lapselle suhtautumistamme ja arvojamme ja vaikuttavat arkeen ja toimintaan päiväkodissa.

tietoinen

lapsi

tiedostamaton

Kieltä tukeva, kiusaamista ehkäisevä, tasa-arvoinen, lapsilähtöinen, demokraattinen
Esim. leikki, teemat, liikunta, taide-elämykset, ulkoilu ...

Arki:

- aikuinen lapsen kielellisenä esikuvana ja mallina
- aikaa keskustelulle – huomioiminen arjen eri tilanteissa
- leikki ja arjen askareet – aikuisen mukanaolo ja tietoinen kielenkäyttö
- ympäristön hyödyntäminen ja muokkaaminen, sisällä ja ulkona
- dokumentointi ja arviointi
- kasvatuskumppanuus – kielen näkyväksi tekeminen

Aikuinen kielellisenä esikuvana ja mallina

”Lapsen kanssa puhuminen ei riitä, merkityksellistä on se, **miten** me sen teemme.”

”Tehtävämme on edistää lapsen kielen ja ajattelun kehittymistä **pukemalla sanoiksi** se, mitä lapsen ympärillä tapahtuu ja se mikä häntä **kiinnostaa.**” (Caroline Liberg)

Myös **aikuisten keskinäinen** kielenkäyttö ja vuorovaikutustavat ovat lapselle kielellisesti merkityksellisiä.

Miten toimia?

- Ole johdonmukainen, käytä omaa kieltäsi.
- Mieti sanavalintojasi ja ole kielellisesti vivahteikas.
- Kohdenna kielesi yksittäiselle lapselle.
- Käytä kokonaisia lauseita.
- Täydennä lapsen lauseet ja toista se mitä lapsi sanoi niin kuin hän olisi osatessaan sanonut – älä korjaa.
- Nimeä ja selitä.
- Vahvista myös tunteita.
- Mieti kielenkäyttöäsi myös keskustellessasi muiden aikuisten kanssa.
- Juttele kaikkien lasten kanssa joka päivä.

Lapsen puheaikaa arjessa

Vuorovaikutuksen vaaliminen ja keskusteluun rohkaiseminen ja haastaminen on aikuisen vastuulla.

- Lapsen ja aikuisen välinen keskustelu
- Lasten keskinäinen keskustelu
  - leikki ja leikkimielisyys – sen huomioiminen ja mukanaolo
  - arjen eri tilanteet ja askareet – tilaisuuksien hyödyntäminen kielellisesti

”Lapsen tarve kommunikoida on kielen kehityksen toimeenpaneva voima.”

(Gunilla Ladberg)

Ainoastaan kielen ”pörrääminen” lapsen ympärillä ei riitä. – Lapsi vahvistaa ja vakiinnuttaa oppimaansa kieltä käyttämällä sitä itse.

Lapsi kehittää kieltä vuorovaikutuksessa ympäröivän maailmansa kanssa.

Keskustelu on vuoropuhelua:

Kysymyksiä, vastauksia – molemminpuolista vuorottelua ja ajatustenvaihtoa.

Miten toimia?

- Anna lapselle AIKAA – rauhallisessa ja turvallisessa ilmapiirissä lapsi oppii luottamaan itseensä ja saa rauhaa ilmaista ajatuksiaan.
- KUUNTELE mitä lapsella on sanottavanaan.
- Näytä aidosti kiinnostuksesi.
- Anna lapselle monta erilaista tilaisuutta ilmaista itseään.
  - Keskustele tekemisistänne monessa eri yhteydessä.
- Mieti miten esität kysymyksesi. (Vältä kysymyksiä joihin lapsi voi vastata vain joko ”kyllä” tai ”ei”.)

Muita kieltä rikastuttavia tekijöitä arkeen liittyen

- fyysinen ympäristö – mahdollisuuksien näkeminen sekä ympäristön muokkaaminen sisällä ja ulkona
- dokumentointi ja sen pohjalta toiminnan arviointi – kasvattajien keskinäinen ajatustenvaihto
- kasvatuskumppanuus – kielen näkyväksi tekeminen

Tutkimus eskarilaisten käsityksistä

- 5–6-vuotiaiden päiväkotilasten haastattelu
- 34 lasta
- yksilö- tai parihaastattelu
- video- tai audionauhoitus
- keväällä/kesällä 2012
- kasvattaja tai tutkija haastattelijana
- strukturoitu haastattelu = samat kysymykset samassa muodossa kaikille
- tulkinnessa fenomenografinen ote

Haastattelukysymyksistä

- Lasten omat ajatukset keskiössä, haastattelija ei arvota vastauksia
- Kysymyksiä kielten osaamisesta, oppimisesta ja kielen käytöstä
- Mitä, missä, miten, kenen kanssa -kysymyksiä
- Esim.
  - Mitä eri kieliä osaat?
  - Missä olet kuullut ja käyttänyt suomea/ruotsia/englantia, jne.?
  - Miten ja kenen kanssa sinun mielestäsi lapset/aikuiset oppivat kieliä?

Piirrostehtävä

- Piirrä kuva itsestäsi oppimassa kieliä.
- Kerro piirtämästäsi kuvasta.

Tutkimuksen tarkoitus

- tunnistaa lapsille tyypillisiä näkökulmia kielten osaamiseen, oppimiseen ja käyttöön
- tarkastella päiväkotikäisten lasten kielimaailmaa
- vertailla päiväkotikäisten lasten näkökulmia kouluikäisten lasten (ja aikuisten) näkökulmiin
- tarkastella ”yksikielisyyden myyttiä” suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

Lapset ja kielet

- Lapsilla on metakielellistä tietoisuutta, kykyä havainnoida ja analysoida kieltä ja sen luonnetta.
- Lasten käsitykset kielestä ovat
  - peräisin tilanteista, joissa he ovat toimineet ja ihmisiltä, joita he ovat tavanneet (dialogisuus, kronotooppisuus)
  - muuttuvia ja moniäänisiä; sekä yksilöllisiä että jaettuja

(Aro 2012, Barcelos & Kalaja 2011, Dufva et al. 2003, Dufva & Aro 2012)

Lapset osaavat mielestään...

- suomea (19/34!), ruotsia (18/34), englantia (14/34)
- espanjaa, saksaa, saamea, kreikkaa, thai-kieltä, arabiaa, ranskaa (1-3 lasta/kieli)
- useita kieliä:
  - yhtä (7/34),
  - kahta (13/34),
  - kolmea (11/34),
  - neljää (2/34)
  - viittä (1/34)

Tutkija: mitä eri kieliä sä osaat?

Sanna: mä osaan englantia vähän ranskaa ja sitte suomee ja vähän öö semmosta kieltä joka jossa o vähä niinku suomee mutta siinä on jotai muita sanoja mä en muista sen nimee

...

Tutkija: mm. no mitäs sitte se vielä oli yks kieli jonka nimee et muistanu ni missä sä oot sitä oppinu?

Sanna: mä oon oppi- mä tarhassa vähä iha pikkusen sitä

Kasvattaja: leevi mitä eri kieliä osaat?

Leevi: mm en mä- ruotsia ja mm englantia ja saksaa ja arabiaa

...

Kasvattaja: leevi missä olet oppinut ruotsia?

Leevi: eskarissa

Kasvattaja: missä olet oppinut arabiaa?

Leevi: no tarhas ku siellä oli sellasia arabialaisia

Kasvattaja: hmm ja sitkö oli ranskaa?

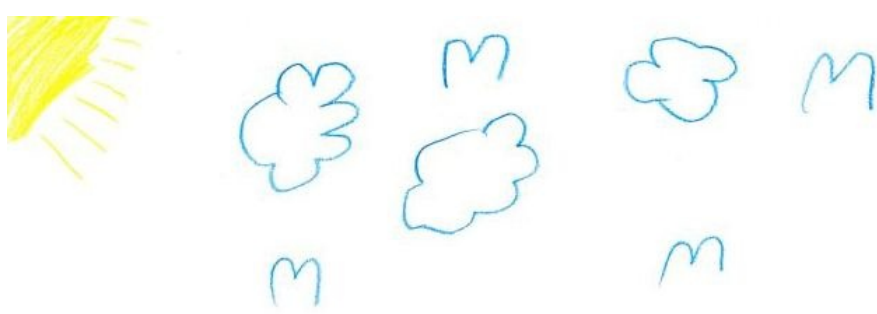
Leevi: saksaa

Kasvattaja: saksaa missä olet oppinut saksaa?

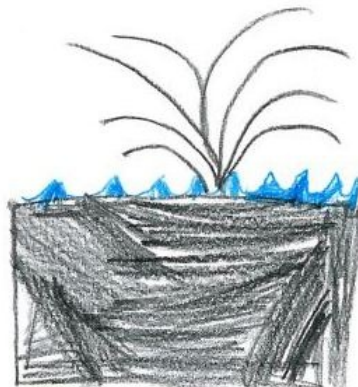
Leevi: kaverilta

Kasvattaja: ja missä olet oppinut englantia?

Leevi: äitiltä

Jenna: no tää on nyt sieltä japanista. kun mä olin puistossa. siellä oli vesilähde ja ni siellä mä kuulin kun yks sano tutun sanan mut ku mä en tienny sen. ja mä olin joskus kuullu ku isi sano sen. sitte mä kysyin äidiltä et mikä sana tuo on ja sitte uudelleen ja uudelleen niin sitte mä opin

Eetu: siin oon mä
siin on aurinko ja
sitte mä pidän
jalkoja vedessä

Kasvattaja: ja
kuinka se on sun
kielenoppimiseen
?

Eetu: siinä mä
mietin niitä kielen
sanoja. millasia

Lapset haluavat oppia monia kieliä

- kaikkia maailman kieliä (3/34)
- englantia (11/34), ranskaa (5/34), venäjää (4/34)
- japania, kiinaa, ruotsia, saksaa, espanjaa, norjaa (2-3 lasta/kieli)
- yksittäiset lapset italiaa, saamea, kreikkaa, thai-kieltä, tanskaa, suomea
- kieliä, joita nimettiin maiden mukaan (Karibia, Thaimaa, Venetsia)
- leopardin ja koirien kieltä

Tutkija: no mitäs kieliä sä vielä haluaisit oppia?
tuleeko mieleen mitään kieliä mitä vielä haluaisit oppia?

Sanna: eeei tuu mitää mieleen mutta vaan yks karibia jossa yks Ahmed asuu se o mun se on niinku saman verran ku määkin ja se on ollu tässä tarhassa sillo nii sitä mutta mä en osaa sitä yhtään

Tutkija: mm mikä kieli?

Sanna: karibia

Tutkija: mm haluaisit sitä oppia?

Sanna: joo

Havaintoja lasten kielimaailmasta

- Päiväkotilasten maailma on useammin monikielinen kuin yksikielinen.
- Lapset ovat kiinnostuneita oppimaan useita kieliä.
- Kiinnostusta on erityisesti kieliin, joihin on ollut kosketuksessa päivähoitossa, perheessä, lähiympäristössä tai matkoilla.

Havainnot lasten kielimaailmasta

- Lapset eivät opi kieliä vain aikuisten ohjauksessa vaan myös vertaisiltaan.
- Päiväkotilapsilla on avoin suhtautuminen kielenoppimiseen.
- Päiväkotilapsilla ei vielä ole institutionaalista kielenoppijaidentiteettiä.
- Lapsilla on jo paljon osaamista, erilaisia oppimiskokemuksia ja intoa oppia monikielisiksi 😊

Kiitos!

Jaana Toomar

jaana.toomar@jyu.fi

Karita Mård-Miettinen

kieliverkosto@jyu.fi

Johanna Sallinen

johanna.sallinen@folkhalsan.fi